

TANÍTS MINKET, URUNK!

Az egyetemes papság gondolata a Szentírásban és az ökumenikus párbeszédben

Az egyetemes papságról szóló bibliai tanítás az utóbbi időben, a bibliakutatásban is, és az ökumenikus párbeszédben is nagyobb hangsúlyt kapott, mint eddig. Maga a tanítás eddig is ismert volt. Azonban vagy csak udvarias tiszteletkörök során említették gyakorlati megvalósításra való törekvés nélkül, vagy pedig kizárólag individuális kategóriákban foglalkoztak vele a tanítás bibliai mélységeinek figyelembevételével. Jellemző pl. hogy a nálunk is jól ismert – egyébként kitűnő – német kommentársorozatban az NTD-ben az 1 Pt 2,5-tel kapcsolatban a következők olvashatók: A szerző „az olvasókat (ti. a levél írója az olvasóit) papságnak nevezi. Ez a gondolat az ótestamentumi kultusz vonatkozásában elképzelhetetlen.”¹ Mínt ha a szerző az Exodus könyvét fel sem nyitotta volna. Pedig az egyetemes papság lényegét nem lehet megérteni az ószövetség vizsgálata nélkül.

Napjainkban az Ószövetség értékelésének és kutatásának újjáéledését tapasztaljuk. Olyan korszak nem volt az Egyház életében, amikor az Ószövetséggel ne foglalkoztak volna, annak ellenére, hogy sokan nagyon negatív véleményeket hangoztattak róla. Adolf Harnack szerint az nehezen lett volna elkerülhető, hogy a reformáció megtartsa az Ósz-et. De ha ma megtartanánk, az katasztrofát jelentene.² Sokan mások is hasonlóképpen nyilatkoztak. Érdekes módon a szövetség újra felfedezésének kibontakozásában a német *Kirchenkampf* is jelentős szerepet játszott.³

Ami új volt az az, hogy az Ósz-et elkezdtek önmagában vizsgálni, úgy, hogy odafigyeltek szavára, mint Isten beszédére.⁴ Karl Barth teológiájának alapja és kiinduló pontja a *Deus dixit* élmény: a teológia lehetőségét az adja meg, hogy Isten szól, és újra szól. Ennek a megtapasztalásnak a hatásaira változott meg a Biblia- és azon belül az Ósz-kutatás is. Kezdték a szövegre odafigyelni az évszázadok során megszokott és súlyos félremagyarázásokra vezető hermeneutikai kulcs alkalmazása nélkül.

Az Ósz magyarázatát már az apologeták óta a helénizmus gondolatvilágának a keresztyénséggel való összefonódása jellemezte. Ennek megfelelően az, Ósz-et az Úsz felől, annak világosságában értelmezték. Az Úsz-et pedig a hellenista filozófia szemüvegén keresztül olvasták és magyarázták. Ily módon belevetítették a bibliai szövegekbe a görög-latin klasszikus kultúra olyan elemeit, melyek teljesen idegenek voltak az Ószövetség számára.⁵ Ennek következtében Ósz magyarázásában sok félreértelmezés történt. A Felvilágosodás ezt az azelőtti is meglévő tendenciát megerősítette. Az ezáltal létrehozott szellemi légkörben a hit dolgainak az egyént érintő vonatkozásai kerültek a gondolkodás előterébe. Az egész Írást, mindkét testamentumot az individuum szempontjából értelmezték. Ennek köszönhető, hogy az egyetemes papságról is többnyire egyéni kategóriákban beszéltek: Az egyetemes papság azt jelenti, hogy 1.) nincs szüksége az egyes hívőnek papra ahhoz, hogy Is-

tennel kapcsolatba kerüljön; 2.) hogy minden egyes hívő nyilvánosan, istentiszteleten is vallást tehet hitéről. Ez a két gondolat igaz, de az Írásban az egyetemes papságnak nem ez a lényege.

A másik fontos esemény, ami az egyetemes papság kérdésével való foglalkozást szükségessé tette az, hogy a nagykonstantini korszak – melyben az állampolgárság és egyháztagság Európában egybeesett, és az állam vállalta az egyház védelmét is – véget ért. Az egyház ma már egy közösség a népek tengerében, mint az 1–3. század *Pax Romana*-jában. Az Egyházra bízott üzenet megőrzése és továbbadása az egész közösség számára újra hangsúlyos kihívásokat hozott. A nagykonstantini paradigma – az *Ein-Mann-System* (egy-ember rendszer), mely szerint a lelkész a kizárólagos felelős az evangéliumért, aki prédikálásával és egyéb szolgáltatásaival „ki-szolgálja” a gyülekezetet – többé nem működik.⁶ Eddig sem működött jól, de az állami támogatás megőrizte az egyházat az összeomlástól. Bár közben el is torzította az egyházat és annak üzenetét. E támogatások megszűntével vagy meggyengülésével, pedig elszorvad az egyház. Az Egyháznak ez a krízis helyzete egybeesik az egész emberiség történetének legnagyobb válságával, melyben különösen nagy szükség van az Istentől való teremtő és szabadító Szóra, Igére.⁷ Ez a szituáció a kontextus, ami befolyásol bennünket az Ige tanulmányozásában.⁸

Az egyetemes papságról szóló tanítás kutatásának vissza kell menni az Íráshoz, elsősorban az Ószövetséghez. Ezt az Ige és a Lélek által létrehozott és fenntartott Egyház közösségében tesszük, mely Egyház napjaink krízishelyzetében keresi a vezetést és az erőt.

Az alábbiakban röviden áttekintjük az egyetemes papság tanítására vonatkozó bibliai – elsősorban az ószövetségi – evidenciát. Majd szemügyre vesszük hogyan szerepel ez a tárgy az ökumenikus párbeszédekben.

1.) *Az ószövetségi istennepe egész életének meghatározása szempontjából különösen nagy jelentősége van az Ex 19–20-nak, mint a Szövetség Könyve bevezetésének. Témánk szempontjából a 19. 4–8 a leglényegesebb. A következő, a törvényadást előkészítő események leírása, majd a Törvény szövege az e versekben mondottakon alapul. Ezek tehát az egész Istennepe meghatározása szempontjából döntő fontosságú mondatok.*

Megtörtént a szabadítás, a néppé formálódás folyamatában Izrael immáron megjárta a halál (félelem) útját. Pál szavaival „mindnyájan Mózesre keresztelkedtek meg a felhőben és a tengerben” (1Kor 10,2).⁹ Most itt vannak, akik látták és átérték a szabadítást és a sasszárnyon hordoztatást. A szabadítás a Mózes által meghallott (Ex 3,14–16), és a népnek tovább adott Szó, az Ige cselekvő meghallása¹⁰ nyomán következett be. Itt most arra kapnak felhívást, hogy ez az Igére figyelés életforma és élettartalom legyen.¹¹ Izrael az a nép, amelyik figyel az Igére, melynek legnagyobb bűne és vesztesége, ha ezt nem teszi.

Izráel életének tartalmát és értelmét ez a perikópa úgy határozza meg, hogy az Igére figyelő nép a szövetséges nép. Ezt a szövetséget nem Izráel kezdeményezi. „Isten az, aki kiválasztja Izráelt.”¹² Ez a kiválasztás Jahve szuverén tette, amire Izráel a szövetség megőrzésével, és az annak való engedelmséggel válaszolhat. Ezért kapja majd rövidesen a TÍZ IGÉT, az életre utat mutató TÓRÁT. Ezzel együtt fog kapni újra és újra Igét, hogy el ne tévessze az utat.

Ez az Igére figyelő, szövetséges nép az ÚR kincse, az Ő szemefénye. „Izráel küldetése volt, hogy Isten kincse legyen, aki különös módon okoz örömet Neki. Ez a sajátos kapcsolat azonban nem személyválogatás. A kiválasztás különleges célja, hogy Izráel áldássá legyen az egész emberiség számára. Indokolás: valamennyi nép és az egész föld az Úré, aki megváltó Isten. Izráellel Isten nem kegyenceket választott.”¹³ Az Istennel való különleges kapcsolat egyik, alapvetően fontos leírása e fejezetben az, hogy ők „papok királysága”, akiknek feladata odafordulni a többi néphez, akik az „egész földdel”, a teremtettséggel együtt szintén Jahve tulajdonát képezik. Izráel tehát különleges értelemben az Úré, de az övé a többi nép is. *A választott népnek a többi néphez való ilyen dialektikus viszonya mind az Ósz, mind az Úsz választott népét jellemzi: Szent nép, mert Jahve tulajdona.*¹⁴ Tulajdonképpen ebben van a küldetése: mint az Úr tulajdona speciális nép, „kiváltképpen való nép”. Így van jelen a teremtett világban, és pusztá jelenléte már küldetésére, papi szolgálatára utal. *Papok népe a többi népért.* Nem önmagáért létezik tehát. A pap nem a maga üdvösségével, hanem a rábizottakéval törődik.¹⁵

Ez azt jelenti, hogy az egyetemes papság ténye szorosan kapcsolódik a misszióhoz. „Izráelnek »királyi papsággá« kell lennie... Papsággá, egyik oldalon Jahve felé, hogy neki ajánljon fel áldozatokat. A másik oldalon... a többi nép számára adatott, hogy a világ népei jólétéért közbenjáró és közvetítő legyen... Izráel feladata tehát nem a saját java, hanem a világ életének szolgálata.”¹⁶ Az egyetemes papság Izráel missziója, és ez minden missziói teológia kiindulópontja, és tartalmának fontos meghatározója.

Papokról beszélve általában az áldozat bemutatását szokták a pap sajátos feladatának tekinteni. Az Ószövetségben is lényeges ez a feladat. Azonban a pap munkássága sokkal több ennél: „Az izráeli papság feladatköre messze túlterjedt az áldozatokon és a kultikus szolgálaton. Nekik Isten Igéjét is szólítani kellett. Ők védelmezték a hitet mindenféle eltorzítási kísérlettel szemben. Ők tanították a hívő népet. Nagyjelentőségű, hogy pontosan azokról a feladatokról van szó, melyeket a Pásztori Levelek a keresztyén igeszolgája feladatainak jelölnek meg (1Tim 1,3–5.18–20; 4,6–7.11–16; 2Tim 2,14–15; 4,1–5; Tit 1,9–14; 2,1). A bibliai papi hivatal szívében a közösségért való felelősség hordozása áll. A papok Izráelnek Jahvéval való vertikális és a nép közösségén belüli, horizontális kapcsolatának találkozási pontjában szolgáltak.”¹⁷

A papok feladatainak leírására bőségesen nyerünk információt az Ószövetség lapjain. Ezek alapján a legátfogóbb meghatározása a papságnak a reprezentáció, a képviselő: a pap képviseli Istent a népek előtt, és a népeket Isten előtt. Minden papi tevékenység besorolható a reprezentáció átfogó jelölésén belül.¹⁸

Ez a meghatározás Izráelre, mint a papok népére is érvényes úgy, hogy a többi nép érdekében a velük való horizontális kapcsolathoz odaviszi a Jahveval való vertikális kapcsolat lehetőségét. Itt kimondottan missziói feladatról, Isten dicsőségének a népek közti terjesztéséről van szó. Nem azt jelenti ez, hogy minden egyes izráelita pap, hanem arról, hogy az egész nép együtt papi királyság, papok birodalma. Izráel – a rabságból kihívott, és úgy az Úr által formált nép – pusztá létével Istennek a történelemben való szabadító jelenlétét hirdeti (Gen 21,22). Mikor pedig áldozataival az ÚR előtt áll, az egész teremtett világ hódolatát viszi Isten elé. Ez a reprezentáció a közvetítés szolgálatát is megvalósítja Isten és a népek között. Izráel „a közvetítő Isten és ember között. Izráel testületi (*corporate*) papság az egész emberiség számára.”¹⁹ Nyilvánvaló azonban, hogy ez a választott nép minden egyes tagja számára felelősséget jelent már az Ósz-ben. Ez még fokozottabban érvényes az Egyház népére.

Az egész Ósz hirdeti és hangsúlyozza Izráelnek ezt az egész emberiség számára áldást hozó küldetését Ábrahámától (Gen 12,2–3) az Úr Szenvedő Szolgájáig (Ézs 49,6), és a fogságból hazatért népig (Ézs 61,6).

2.) *Az Úr Szenvedő Szolgája a rabbik értelmezése szerint maga Izráel.*²⁰ *A Szenvedő Szolga küldetésének végső, tökéletes beteljesedését azonban az Egyház Jézus Krisztusban, az emberré lett Istenben, és így Ábrahám és Dávid fiában látta: a tökéletes papot, akit „népe bűnéért ért nagy vereség”, aki a „mi vétkeink miatt kapott sebeket”, aki „feláldozta magát jóvátételül”. (Ézs 53,4–10).*

A Zsidókhöz írott levél részletesen elmondja, hogy Krisztus tökéletes főpap,²¹ mert;

- mint valóságos Isten, nem megbízásból, hanem személyében képviseli Istent;
- mint valóságos – egyetlen bűn nélküli – ember tökéletesen képviseli az embert;
- önmaga volt a προσφορά: önmagát tette az oltárra.

Így lett az övé az egyszer s mindenkorra, mindenki bűnéért bemutatott tökéletes áldozat.

Mindez Isten szövetségi hűségének a következménye. Az ósz-i szövetség megmaradt, de mind belső tartalmában, mind kiterjedésében megnövekedett, hogy immáron magába foglalja minden népből azokat, akik az Igére, Krisztusra figyelnek, és akik együtt tapasztalják meg a Jeremiás által adott ígéretet a törvénynek a szívekbe való helyezéséről, azaz a személyes kapcsolatnak új mélységei lesznek valósággá a hívők számára.

Azok, akik ezt a tökéletes áldozatot hittel elfogadták, és így elnyerték az Ő érdeméért bűneik bocsánatát, élő kapcsolatba kerültek Vele. Belőle részesednek: már megkeresztelésükkor Vele együtt eltemetnek a halálba, és a feltámadása számukra is új életet, a Krisztus-test tagjaként való életet jelent, akik minden Úrvaszorában megerősíttetnek abban, hogy az ÚR testének tagjai. A Heidelbergi Káté 32. fejeletének nagyszerű megfogalmazásában azért hívnak bennünket keresztyénnek, mert hit által *Krisztus tagjai, és felkenetésének, így papi tisztének is részesei vagyunk.*²²

Erre papi tisztben való közös részesedésre is érvényes, amit fentebb a papi szolgálat tartalmáról mondtunk. A hívő gyülekezet, mint „szent” és „királyi papság” képviseli a többi népet Isten előtt, és Istent a népek

előtt. Az 1Pt 2,5–9 nem új gondolat,²³ hanem teljes mértékben az Ex 19,4–6 Krisztusban való elmélyítése és kiteljesítése. E papság szolgálatának kitűnő bibliai kutatója *Richard D. Nelson* az 1Pt 2,5.9 értelmezésében így ír: „Ezek a versek nem papi egyénekről, hanem a közösségről, mint papok testületéről írnak... Az egyéneknek nincs saját papsága (ιεροτευμα), hanem része a papságnak... Ezért a közösség kollektív papságként való megjelölése egyszerre az elhívás pecsétje, és felhívás szentségre, keresztyén életre és evangelizálásra. Az egyház papsága nem valami elvont minőség, amit saját tulajdonként birtokolni lehet, hanem az egész Isten népének papi feladatokért való közös felelőssége.”²⁴

Ebben a vonatkozásban is helytálló *Gerhard von Rad* megállapítása, mely szerint „strukturális analógia” van a két testamentom között.²⁵ Ábrahám, Jákob és Jézus Krisztus Atyja cselekszik mindkettőben, és tetteinek belső dinamikája ugyanaz. Az újszövetségi istennépe, az Egyház, Istent képviseli létével, tetteivel és beszédével. Ez a megcselekedett és megélt Ige „zendült ki” Thesszalonikában is a környezetre (1Thessz 1,8).²⁶ A szó és tett egysége a *D’bar Jahve*-tól kezdve az úsz-i eucharisztiaig és a diakóniáig erőteljesen hangsúlyos. Nem elég mondani, tenni kell. Ez az Úrvacsora egyik jelentősége. Az Ige, a λογος, aki Krisztusban testté lett, akinek a Szava teremtő szó, a szó és tett tökéletes egységét hordozza magában (Zsolt 33,6; 148,5b; Zsid 1,2–3), igazán hathatósan csak ugyanúgy hirdethető. Ezt mutatja pl. az ApCsel, ahol minden prédikáció egy eseményt magyaráz.²⁷

Az 1 Pt 2,5.9 összefoglalja témánk legfontosabb elemeit: az 5. v. lelki áldozatai hálaáldozatok, amelyek bemutatása eddig is szükséges volt. Most – az egyszerű tökéletes bűnért való áldozat bemutatása után – nincs többé bűnért való áldozás. De van és szükséges ennek az egyszerű tökéletes áldozatnak a reprezentálása, újra a világ elé állítása (Gal 3,1).

A már említett strukturális analógia abból a szempontból is érvényes, hogy az Isten népének egyetemes papsága nem zárja ki azt, hogy papok és egyéb tisztet hordozók legyenek közöttük. Ugyanezzel a ténnyel találkozunk az Úsz-ben is. Az egyházi szolgálat – próféták, apostolok, evangélisták, pásztorok, püspökök, diakónusok munkássága – nem válik feleslegessé az egész egyház egyetemes papsága következtében. A kettő nincs ellentétben, hanem kiegészíti egymást (komplementáris). Pontosan az az egyházi szolgálat feladata, hogy felkészítse az egész istennépet az egyetemes papságban meghatározott küldetése (=missziója) betöltésére. Hozzá kell tenni azt is, hogy ennek az egész istennépe felkészítése érdekében végzett szolgálatnak is vannak papi vonásai. A protestáns egyházak szolgálait általában nem nevezzük papnak.²⁸ A római egyház régi felfogása szerint minden misében megismétlődik a golgotai áldozat.²⁹ Éppen ezért használatos az áldozópap kifejezés. A II. Vatikáni Zsinat óta nincs szó a római egyházban sem az egyszerű tökéletes áldozat megismétléséről, hanem annak „jelenvalóvá tételéről”.³⁰

Itt ezen a ponton két kérdéssel kell röviden szembenézni 1.) Mi köze az úrvacsorának az áldozathoz? Egyfelől az egyszerű tökéletes áldozatra való hathatós emlékezés (αυθύμισις), annak reprezentálása a Gal 3,1 értelmében. Másfelől a hálaáldozat bemutatása.

Ez utóbbiról az egyetemes papság kapcsán bővebben kell beszélni. A Lev 1–7. és 16. fejezetei részletesen beszélnek az áldozatok különféle fajtáiról. A Kereszten a bűnért és a vétékért való áldozatokért történt meg az elégtétel. Viszont *annál fontosabb a hálaáldozat és a közösséget helyreállító asztalközösség (békeáldozat) gyakorlása*. Mindkettő az Úrvacsora szerves része, melyben a kenyérnek és a bornak az Úr Asztalára való helyezése hálaáldozat. Ez meglehetősen elhanyagolt része az úrvacsoráról szóló tanításunknak és gyakorlatainknak. Pedig ennek a liturgiában is meg kellene mutatkoznia.³¹ A másik elem az asztalközösség.³² Az 1Kor 10,14–32 az úrvacsora szereztetését magában foglaló perikópában mind az áldozatra való hathatós emlékezés, mind a jelenvalóval való asztalközösség együtt van. Az 1Pt 2,9-ben a királyi papság, szent nemzet, Isten tulajdon népe, Ura nevében a világ felé fordul, és hirdeti azt, amit kapott: az életet és a világosságot. Itt mindenképp ismét az istentiszteletről az Úrvacsora ünneplésére kell gondolnunk. Itt az Egyház láthatóan megmutatkozik: elfogadja a hirdetett Krisztust, és tovább hirdeti az Ő Keresztjét és feltámadását a kívülvalók felé. Ebben a „hirdetésben” benne van az úrvacsorával együtt az apostolok tanítása, az arra való figyelés, az imádság és az egymásról való gondoskodás. Ezt írja le számunkra az ApCsel 2,41–47. Ez nem csupán a múltból való tudósítás, hanem követendő példa: Így történik Krisztusnak a szó és a tett egységében teljes egzisztenciával való közös hirdetése. Meg is törjük, és el is fogyasztjuk a kenyeret, és azt megosztjuk egymás között. Így egyesülünk ez egyszerű vendégségben (440.dics.9.v.). Itt együtt van a prédikáció, az Eucharisztia, a könyörgés és a diakónia. Az Úrvacsora tehát az egész közösség cselekvésének az ünnepe. Ezért is helytelen az Úrvacsora ünneplését „úrvacsoraosztásnak” nevezni. Ez a kifejezés klerikalizálja a gyülekezet tevékenységét, és az ünneplést vezető lelkészre annak is egy tevékenységére (az osztásra) redukálja. Az Úrvacsora a királyi papság tevékenységének központi eseménye: Krisztusnak egymás felé, és a kívülvalók felé való hirdetése.

Még egy fontos megjegyzés. A lelkész szolgálata tehát az egész közösség felkészítése (Ef 4,12) Krisztus teljes egzisztenciával való hirdetésére. Ennek a felkészítő szolgálatnak vannak „papi” vonásai. Az Úr képviselésében hirdeti az ígét, mondja az áldást, és a nép szájaként imádkozik, és valóban Krisztus megbízásából vezet – de nem kizárólag ő végzi – az istentiszteletet.

Ezeket a gondolatokat legtöbbször ismerjük, csak nem gyakoroljuk. Pedig amit nem gyakorolunk az nincs, vagy legjobb esetben múzeumi darabbá merevedik. Mindennek *le kell vonni a liturgiai konzekvenciáit*, hogy megszünjön a lelkészközpontúság. A közös szolgálat megnyilvánulása, amikor a gyülekezet tagjai olvassák a lelkciót, közbenjáró imádságot mondanak, és egy-egy mondattal (*responsum*) az imádságba bekapcsolódnak. Mindig minden Ámen-t együtt mondjon a gyülekezet.

A Szentírás vizsgálata egyértelműen mutatja, hogy az egyetemes papságról szóló tanítás és gyakorlat nem valami járulékos, mellőzhető dolog, hanem fontos helye van mind az Egyházzal szóló tanításban, mind pedig az istentisztelet rendjében. A Szentírás sokféle képet használ az egyházzal. Ezek közül kettő különösen kiemelke-

dik: az Egyház Isten népe, és az Egyház Krisztus Teste. Az előbbi az Egyház fenomenológiai valóságára, látható voltára, a második az Egyház titkára: Krisztus valóságos istenségére és valóságos emberségére; és Isten népének vele, és általa egymással való egyesülésére utal. Ez valóságos élettartalom nem metafora.³³ Az egyetemes papság nyilvánvalóan az Isten népe életének egyik legfontosabb meghatározója.

II.

Nézzük most témánkat az ökumenikus párbeszédekben. Az eddig mondottak is tulajdonképpen már az ökumenikus beszélgetésekben lettek hangsúlyosakká. Az ökumenikus munka protestáns és ortodox vonatkozásban már együtt folyt, amikor még Róma a legmirebben elzárkózott minden együttműködéstől. Az EVT 1948-as amsterdami alakuló gyűlése idején római katolikusok még megfigyelőként sem vehettek részt. Nem sokkal később adta ki XII. Pius, aki maga nem volt az ökumené előmozdítója, a *Divino afflante Spiritu* kezdetű körlevelét, melyben engedélyezi, hogy a bibliakutatások alapszövege ne a Vulgata, hanem az eredeti szöveg legyen. Ennek nyomán kialakult egy „bibliakutató ökumené”. Már a Vatikán II. előtt kiadott exegetikai és bibliai teológiai művekben látható a protestáns és rk. teológusok közötti egymásra utalás, együttműködés. Ennek a nagyon alapos bibliai kutatómunkának az eredményei beleépültek a Vatikán II. konstitúcióiba és egyéb kiadványaiba.

A „*Lumen gentium*” c., az Egyházzal szóló konstitúció témánkról így fogalmaz: „Az Úr Jézus Krisztus, az emberek közül választott főpap (vö. Zsid 5,1–5) az új népet „Atyjának... papjaivá tette (Jel 1,6; vö. 5,9–10). A megkereszteltek ugyanis az újjászületés és a Szentlélek kenete által felszentelt lelki házzá és szent papsággá lesznek, hogy – a keresztyén ember minden cselekedetében megvalósul – lelki áldozatokat mutassanak be, és hirdessék annak dicsőségét, aki a sötétségből meghívta őket csodálatos világosságra (vö. 1 Pt 2,4–10)...Ezt a papi közösséget...a keresztség által az egyház testébe beépült hívőket...arra rendeli, hogy részt vegyenek a keresztyén vallás istentiszteletében..., hogy az emberek előtt vallják meg azt a hitet, amelyet Istentől kaptak.”³⁴

A „*Presbyterorum ordinis*” c. a papságról. „Nincs... olyan tag, akinek ne volna része az egész test küldetésében.”³⁵ A papi szolgálat az egyetemes papság összefüggésében kerül tárgyalásra.

Nem elégszenek meg a Vatikán II. dokumentumai azáltal, hogy elméletileg hangsúlyozzák az egyetemes papság fontosságát, hanem útmutatásokat adnak a gyakorlati megvalósításra. Így a liturgiai konstitúció hangsúlyozza a hívek tanításának, liturgiai nevelésének fontosságát. Tudniuk kell, mi történik a liturgiában. Aktív részvételüket lehetővé kell tenni. Olvassák a lelkicékat, mondjanak imákat. Vegyenek részt az éneklésben, és a responsumokat, akklamációkat együtt mondják hangosan. Mindez megvalósult. Ma már nem „a rácson túli” papság idegen nyelven elmondott és kizárólagos tevékenysége jellemzi a szentmiséket. Eleven istentiszteletekkel találkozunk már a magyar római katolikus templomokban is. A nép és papság együtt ünnepli a hit misztériumát.

A világiak missziói munkájáról az „*Apostolicam actuositatem*” c. írás részletesen rendelkezik. A hívek feladata, hogy az evangélium az élet minden területére szervezett intézmények és egyéni jelenlét útján eljuthasson.

Ezen fejlemények után lett a római katolikus egyház az EVT egyik legjelentősebb munkáinak, a *Hít és Egyházszervezet Bizottságnak (Faith and Order Commission)* teljes jogú és a kutatómunkában résztvevő tagja. A nálunk általában Limai Dokumentum néven ismert *A keresztség, az eucharisztia és a lelkészi szolgálat (Baptism, Eucharist and Ministry)* címet hordozó írás nemcsak azért jelentős, mert mutatja egyházaink közeledését, és minden tágelyház számára kihívást jelent. Másik jelentősége abban van, hogy – az 1054 előtti, meg nem osztott egyház egyetemes zsinatai óta – e témában először megkérdzték és egybegyűjtötték a világ egyházainak a hivatalos véleményét.³⁶

Ebben a dokumentumban a lelkészi szolgálat kibontása és megfogalmazása az egyetemes papságról szóló tanításra épül: „Jézus az új szövetség különleges és egyetlen (*unique*) papja. Ő az életet adta áldozatul mindenkiért. Ebből következik, hogy az egyház egészét papságnak kell nevezni. Minden tag arra nyert elhívást, hogy önmagát „élőáldozatként” felajánlja és, hogy közbenjárjon az egyházért és a világ üdvösségéért. A felszentelt szolgák, minden egyháztaghoz hasonlóan Krisztus papságához és az egyháztagok papságához kapcsolódnak.”³⁷

Végezetül szólni kell még egyszer témánk missziói aspektusáról. A bevezetésben utaltunk arra, hogy napjaink krízisekkel teljes világában az Egyház változatlanul tartozik a világnak Krisztus szabadítása hirdetésével. Amilyen mértékben megvalósul az egyetemes papság; amilyen mértékben átéljük gyülekezeteink küldetésük méltóságát és nagy felelősségét, mindent meg fognak tenni annak érdekében, hogy a gyülekezet egész élete, azon belül minden család és minden egyén a maga helyén részes legyen az egész közösség lelki áldozatokkal való áldozásának a többiekért, a nem hívőkért, a világért. Tudatában kell lenni annak is, hogy az egyházon belül megélt és gyakorolt szeretettel, egymással és a kívül valók iránti törődésével, életnek beszédét (Fil 2,16 Károli) tárja a világ elé, és hirdeti annak dolgait, aki a sötétségből az ő csodálatos világosságára hívta ki népét.³⁸

Dr. Pásztor János
(Budapest)

Jegyzetek

1. Johannes Schneider, „*Die Katolischen Briefe*” *Das Neue Testament Deutsch Band IV.* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1968) 58 l. Még utalás sincs az egyetemes papság fontos ósz-i igéjére az Ex 19,6-ra. – 2. Adolf Harnack, *Marcion. Das Evangelium vom fremden Gott* (1921) Idézi: Martin Kuske, *The Old Testament as the Book of Christ An Appraisal of Bonhoeffer's Interpretation* Philadelphia: Westminster, Press, 1976) 9 l. – 3. Wilhelm Vischer, *Das Christenzeugnis des Alten Testaments* (Zollikon: Evangelischer Verlag, 1946) c. nálunk is, jól ismert művét is ebben az összefüggésben értékelték sokan. A náciizmus antiszemizmusa ilyen reakciókat is kiváltott. H. H. Rowley, *The Rediscovery of the Old Testament* foglalja össze ezt a fejlődést. – 4. Karl Barth, *Das Wort Gottes und die Theologie.* (München: Chr. Kaiser, 1925) 193k – 5. Ez a mondat azt is magában foglalja, hogy voltak a hellénizmusnak olyan vonásai, melyek a kijelentés hordozóivá lettek. Hiszen a LXX a páli teológiában is fontos szerepet játszott. A hellénizmusban szinte kizárólagosan és markánsan jelenlévő dualizmus és individualista szemlélet az, ami

az Ősz gondolatvilágától a leginkább idegen, ami mégis eluralkodott az Ősz magyarázatában. – 6. Nem működött már a századfordulón sem. Sokan nem tudják, hogy ez volt az az időszak, amikor templomaink megürültek. Erről rajzol megrendítő képet: Tóth Endre, „A magyar református egyház a századfordulón” *Református Egyház* 1951. február 15. – 7. Erre a szituációra nézve a Rm 8,18–25 különös jelentőséggel bír. – 8. Paul Tillich határozza meg úgy a teológia helyzetét, hogy az határ helyzetben van. A filozófia teszi fel az élettapasztalatok során megfogalmazott kérdéseket, és a teológia ad rájuk választ. A kérdés nyilvánvalóan befolyásolja a válaszadást is. Ez a bultmanni Vorverständnis jelentősége is. Vö. Rudolf Bultmann, *Glauben und Verstehen* (Tübingen: JCB Mohr [Paul Siebeck], 1961) Band II. 216k. Paul Tillich, *Systematische Theologie* (Stuttgart: Ev. Verlagswerk, 1977) 137k vö. 25–37. – 9. Pál itt olvasható tanítása szerint számára nem csupán a körülmetélkedés volt a keresztség előképe, hanem a Vörös tengeren át a halálos veszedelemből az életre való átmenés is. Vö. Róm 6,kk. Az IKor 10kk itt is a közösségi értelmezés fontosságát hangsúlyozza. – 10. Egyik leginkább szemléletes elmondása annak, hogy a komolyan vett Ige, a megselekedett Ige. Vö., Gen 6,22; 12,1–4; az Úsz-ben IKor 11,24b és 25b. – 11. Az (IMIZT zsidó Biblia század eleji fordításában **hallgatva hallgatók**. Raj Tamás (szerk.) Biblia (Budapest: Makkabi Kiadó, 1994). Ez a participiumos szerkezet az egzisztenciális – a mi új fordításunk szerint engedelmes – odahallgatást fejezi ki. Egy másik szép megfogalmazás szerint: „Már kezdetben kinyilvánított, hogy az Úr szavának és a szövetségnek való engedelmesség meg nem kérdőjelezhető előfeltétele az Úrhoz való viszonyoknak. Ezt Izráel elfogadja.” Walter Brueggemann, *Theology of the Old Testament Testimony, Dispute, Advocacy* (Minneapolis: Fortress Press, 1997) 183 l. – 12. George A. F. Knight, *Theology as Narration A Commentary on the Book of Exodus* (Grand Rapids MI: Eerdmans, 1976) 129 l. – 13. J. H. Hertz (szerk.) *Mózes öt könyve és a haftárak* (Budapest: 1984) 202 l. – 14. Az eredeti szövegben a „szent nemzet” a gőj qádós fordítása. Ismeretes, hogy a gőj és az ám használata nem következetes. Mégis többen – Knight i.m. 130 és Walter Brueggemann, *Theology of the Old Testament* – a nem-zsidókra vonatkoztatja. Így lesz a kifejezés különösen sokatmondó: Izráel éppen olyan, mint a többi nép, mely szent lett az Úr tulajdonaként. – 15. Knight, i.m. 129 l. – 16. Brueggemann, i.m. 431 l. V.Ö. 498 l. is. – 17. Richard D. Nelson, *Raising Up a Faithful Priest: The Community and Priesthood in Biblical Theology*, (Louisville KY: Westminster/John Knox, 1993) 173 l. – 18. P. A pap Jahve nevében mond áldást, tanítja a tiszta és a tisztátalan közti különbséget, magyarázza a Tórá. A rábizottak nevében mutatja be az áldozatot, és imádkozik. Mindezzel közben jár és kapcsolatokat épít. – 19. Knight, i.m. 130 l. – 20. Hermann L. Strack & Paul Billerbeck, *Kommentar zum Neuen Testament aus Talmud und Midrasch*. (München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1974) Band I. 481k; Walter Brueggemann, *Theology of the Old Testament*. i.m. 619 l. – 21. Pásztor János, „A Főpap. Hat prédikáció vázlat a Zsidókhoz írott Levélből.” *Református Egyház XXXII*. 1980. 85–89.

– 22. Vannak, akik a híveknek az egyház kormányzásában való részvételét is az egyetemes papságból vezetik le. Pedig az a királyi tisztben való részesedésből ered. – 23. Mint Johannes Schneider véli l. NTD 1Pt Kommentár. V.ö. I. lábjegyzet. – 24. Nelson i.m. 167–168 l. – 25. Gerhard von Rad, *Theologie des Alten Testaments*. – 26. Sajnos az új prot. fordítás elmosta az igazi értelmet. – 27. Leslie Newbigin, *The Gospel in a Pluralist Society*, (London: SPCK, 1989) – 28. Az anglikán lelkész általában priest-nek nevezik. – 29. „...minden oltár Golgotha.” Schütz Antal, *Dogmatika. II*. 368 l. Idézi Török István, *Dogmatika*. (Amsterdam: Free University Press, 1985) 468 l. – 30. Üdvözítőnk az utolsó vacsora alkalmával azon az éjszakán, amelyen elárultatott, megalapította testének és vérének eukarisztikus áldozatát, hogy így a keresztdózat századokon át az ő eljöveteleig jelenlévő valóság legyen. Ezért szeretett jegyesére az egyházra bízta halálának és feltámadásának emlékezetét, az irgalom szentségét, az egységjelét, a szeretet kötelékét. mint húsvéti lakomát, amelyben Krisztust fogadjuk szívünkbe, lelkünk megtelik kegyelemmel és megkapjuk a jövő dicsőség zálogát. „*Sacrosanctum Concilium*” II., 47 in: Cserháti József-Fábián Árpád, *A II. Vatikáni Zsinat tanítása*. (Budapest: Szt. István Társulat, 1996) 114 l. – 31. Nem helyes, ha a harangozó előre beteszi a gyereket az Úrsztalára. A skót liturgia példaszzerű. Ott a prédikáció után a presbiterek és a lelkész kimennek a sekrestyébe a kenyérért és a borért, és azokat ünnepeles menetben hozzák be, helyezik az Úrsztalára. Közben a gyülekezet fennállva énekel. A kenyér és a bor az Úr Asztalán egyszerre a Teremtő Isten ajándéka. és az ember keze munkájának gyümölcse. Van a hálaáldozatban is odavinni való (προφορά), a kenyér és bor odahelyezése az Úr Asztalára, valamint egyéb persely-adományunk önmagunk teljes odaszánásának jele. – 32. Az erről szóló bibliai tanítás kitűnő kidolgozása: Bolyki János, *Jézus asztalközösségei* (Budapest: Ref. Theol. Akadémia, 1993) Az egész munka nagyon jelentős a mi szempontunkból. 179.l. v.ö. 145–151 l. – 33. Dietrich Bonhoeffer, *Christology* (London: Collins-Fontana, 1966) 60 l. – 34. Cserháti-Fábián, i.m. 48. – 35. Cserháti-Fábián, i.m. 230. – 36. Ha pedig napjaink kommunikációs és sokszorosító technikájának használatát is figyelembe vesszük, azt kell mondani, hogy az Egyház történetében először történt ilyen felmérés, és a beklódott vélemények összehasonlító elemzése. Michael Kinnamon(ed.), *Signs of the Spirit Official Report Seventh Assembly* (Genéve: WCC, 1991) 184, 249 l.; Thomas C. Best (ed.) *Faith and Order 1985–1989 The Commission Meeting at Budapest 1989* (Genéve: WCC Faith and Order Paper 148,1990) 73–103. – 37. William H.Lazareth & Nikos Nissiotis (ed.) *Baptism, Eucharist and Ministry* (Genéve: WCC Faith and Order Paper No.111,1982) 23 l. (PJ. Fordítása). Teljes fordított szöveg, és hozzá fűződő tanulmányok: *Református Egyház XXXVII/3* 1985. márc. 53–81 l. – 38. Newbigin hívja fel a figyelmet arra, hogy az ApCsel-ben a gyülekezet a misszió alanya. Minden prédikáció akkor hangzik el, amikor már történt valami esemény. Vö. 2,41–47. L. különösen a 42. verset, Newbigin i.m.

Az (el)jöv(end)ő ökumenéje

„A jövő ökumenéje” témameghatározás nagyon elgondolkodtató. A „jövő” kifejezés az, ami ebben a tárgyban éppúgy, mint a teológia minden elméleti és gyakorlati területein botrányba ütközik. A jövő ugyanis nem teológiai kategória, úgyis mondhatnánk, hogy a keresztyén embert alapvetően nem a jövő határozza meg, nem a jövőnek él, nem a jövőnek tervez; következképpen nem érinti a jövő. A keresztyén embernek nem jövője, hanem eljövendője van, és ez óriási különbség. A jövő a fiait felfaló Kronosz, a könyörtelen idő uralma alatt emésztdök; viszont az eljövendő Ura az, aki van, volt és eljövendő új-játeremteni az elnyelt időket is. A jövő titokzatos ismeretlenségbe burkolódik; addig tolható ki, ameddig a törekény emberi erő és élet képes rá, s ahogy a szólás mondja, egy biztos benne: a halál. Az eljövendő azonban nagyon is ismert: a személyes Megváltó, Jézus Krisztus eljövetele

az, aki az újjáteremtet egét, földet és életet hozza magával az újjászületett embernek. A jövő elmúlásra van ítéelve, a vég határolja be; ezzel szemben az eljövendő a radikális megújultat és a határtalan beteljesedést tartalmazza. A jövő az emberi tervek, álmok, utópiák elhúzóadásainak, kudarainak és a félelmeknek kivetített álom –, és rémképe együtt; az eljövendő ezzel szemben az Isten életet és szeretetet igenlő elhatározásának megvalósulása. A jövő a történelemben a soha el nem érhető, csak pokollá változtatott földi paradicsom víziójában élhet; az eljövendő viszont a megígért Isten országával hozzánk közelítő valóság, mely már itt a földön, Krisztus gyülekezetének körében, az új emberben részeltetik. Tehát *az eljövendő a keresztyén ember jelene: örökös jelene*; Istennek szóló haláljának, mint felelős cselekedeteinek itt és most megvalósítandó *kairosza*: kitüntetett sene ideje.